

דף מקורות - פרשת בלק - המאבק על השראת השכינה

השיעור השבועי של הרב יצחק חי זאגא בבית הרב קוק, אור ליא' תמוז תשע"ז
א. במדבר כד - 'וישא משלו ויאמר נאם בלעם בנו בער ונאם הגבר שתם העין. נאם שמע אמרי א-ל אשר מחזה שד-י יחזה נפל וגלוי עינים. מה טבו אהליך יעקב משכנתיך ישראל. כנחלים נטיו כגנת עלי נהר כאהלים נטע ד' כארזים עלי מים. יזל מים מדליו.. רש"י - שתם העין. עינו נקורה ומוצאת לחוץ וחור שלה נראה פתוח.. ורבותינו אמרו לפי שאמר ומספר את רובע ישראל, שהקב"ה יושב ומונה רביעיותיהן של ישראל מתי תבא טפה שנולד הצדיק ממנה, אמר בלבו מי שהוא קדוש ומשרתיו קדושים יסתכל בדברים הללו, ועל דבר זה נסמת עינו של בלעם. נופל וגלוי עינים. פשוטו כתרנגומו, שאין נראה עליו אלא בלילה כשהוא שוכב. ומדרשו כשהיה נגלה עליו לא היה בו כח לעמוד על רגליו ונופל על פניו, לפי שהיה ערל ומאוס להיות נגלה עליו בקומה זקופה לפניו. מה טבו אהליך. על שראה פתחיהם שאין מכווין זה מול זה.

ב. סנהדרין קה - :אמר רבי יוחנן: מברכתו של אותו רשע אתה למד מה היה בלבו, ביקש לומר שלא יהו להם בתי כנסיות ובתי מדרשות - מה טבו אהליך יעקב, לא תשרה שכינה עליהם - ומשכנתיך ישראל, לא תהא מלכותן נמשכת - כנחלים נטיו, לא יהא להם זיתים וכרמים - כגנת עלי נהר, לא יהא ריחן נודף - כאהלים נטע ה', לא יהיו להם מלכים בעלי קומה - כארזים עלי מים, לא יהיה להם מלך בן מלך - יזל מים מדליו, לא תהא מלכותן שולטת באומות - וזרעו במים רבים, לא תהא עזה מלכותן - וירם מאגג מלכו, לא תהא אימת מלכותן - ותנשא מלכותן. אמר רבי אבא בר כהנא: כולם חזרו לקללה, חוץ מבתי כנסיות ומבתי מדרשות. שנאמר ויהפך ה' אלוקיך לך את הקללה לברכה כי אהבך ה' אלוקיך, קללה, ולא קללות. אגרות הראי"ה א' קעח - 'על שאלתך.. "עד מתי קללת אלוקים רובצת עלינו", שתשובתך היא "ד' אלוקים הוא יודע", מוסיף אנכי רק את סיפא דהאי קרא "וישראל הוא ידע", וכשידע, ישובו לנו הימים, שבהם נתהפכה קללתו של בלעם לברכה.. אגרות הראי"ה א' צו - 'כל המקודש מחברו היה שמם מחברו בימי הרמב"ן ז"ל. עכשיו ב"ה חוט של חסד הולך ונמשך, ואנחנו צריכים להיות נכונים לקבלו ולאמצו באתערותא דילן. הנשמה של כנסת ישראל עומדת להתנער בארץ חמדה, ואנו צריכים להוסיף לה אומץ..

ג. יונתן - כנחלין דמיין דמתגברין כן הינון בני ישראל יתבין עדרין עדרין מתגברין באולפן אורייתא.. רש"י - כנחלים נטיו. שנארכו ונמשכו לנטות למרחוק.. ספורנו - כי אמנם בתי כנסיות ובתי מדרשות להמון ישראל הם כמו הנחלים שנטו אל השדות להשקותם וכן יושבי אהלים ותופשי התורה דולים ומשקים מתורתם להמון.. אור החיים .. - כנגד ד' כתות הצדיקים שבעם ה'. א'. הוא כשמואל הנביא שהיה מסבב כל ארץ ישראל ללמד ישראל תורה ומצות בכל שנה ושנה.. ב'. כת הצדיקים הקבועים לתלמוד תורה ללמוד ולהורות משפט והיא כת העומדת בלשכת הגזית העוסקת בתורה ובהוראה.. אלא שהמבקש ה' יבא אליהם, מוסיף עליהם שמואל שהוא היה מסבב להורותם. ג'. כת הלומדת תורה לשמה לעצמה.. יתירה עליה כת הראשונה שלומדת ומלמדת. ד'. היא כת המחזקת ידי הלומדים ויוצאים למלאכתם למצוא טרף אדם. וכנגד ד' כתות אמר ד' דמיונים, כנגד כתו של שמואל אמר כנחלים נטיו שהם עושים כנחל הזה שנוטל מימיו ממקום למקום לשתות ממנו, כמו כן כת זו שטורחין בעצמן להשקות צמא למים חיים, וכנגד כת ב' אמר כגנות עלי נהר כגן הזה שהוא נטוע וכל הרוצה ליהנות יבא ויהנה.. וכנגד כת הג' הלומדין לעצמן ואין בהם כח להשפיע לזולת אמר כאהלים נטע ה' כיעקב איש תם יושב אוהלים ללמוד לעצמו.. וכנגד כת הד' אמר כארזים עלי מים ארזים רמז לעשירי עם בעלי קומה בעלי כח וגבורה.. שחוזקם.. לפי שמחזיקים ידי האנשים הלומדים בתורה..

ד. מלבי"ם - נגד אהליך יעקב אמר בנחלים נטיו שהנחלים מימיהם פוסקים כמ"ש אחי בגדו כמו נחל כאפיק נחלים יעברו (איוב ו), וכן במדבר היו נדים ממקום למקום, אבל הנהרות הם קבועים ומושכים תמיד, וזה נגד משכנותיך ישראל שהם יהיו קבועים כגנות עלי נהר המושך תמיד, ואמר שנית נגד אהליך יעקב כאהלים נטע ה' הם עשבים מריחים, כי אהלי המדבר היו דומים כצמחי אהלות ועשבי בשמים שהם צצים ונובלים ונוטעים אחרים תחתיהם, כן לא היו נטיעותיהם קבועים ומושרשים, אבל משכנותיך ישראל בא"י דומים כארזים עלי מים, שהארזים הם קבועים ועציהם יתקיימו לאלפי שנים, ומשל כנחלים נטיו מציין השפע שמקבלים מאת ה' שנדמה למים, שבא"י לא תפסק בשום עת, ומשל כאהלים וכארזים מציין את העם עצמו וקיומו ועמידתו וגבורתו. מהרש"א סנהדרין קה.. - :אהל נאמר

במי שמרחיק עצמו מן עסקי העולם ועוסק בצרכי שמים כמו ויעקב איש תם יושב אהלים. ואמר משכנותיך ישראל. שהם ממש משכנו, שעליהם הוא שוכן, שהאבות הם המרכבה, וכינוי משכנותיך להקב"ה.

ה. אורות א"י א - 'המחשבה על דבר א"י, שהיא רק ערך חיצוני כדי העמדת אגודת האומה, אפילו כשהיא באה כדי לבצר על ידה את הרעיון היהודתי בגולה.. אין לה הפרי הראוי לקיום, כי היסוד הזה הוא רעוע בערך איתן הקודש של א"י. האמוץ האמתי של רעיון היהדות בגולה בא יבא רק מצד עמק שקועו בא"י, ומתקות א"י יקבל תמיד את כל תכונותיו העצמיות. צפית ישועה היא כח המעמיד של היהדות הגלותית, והיהדות של א"י היא הישועה עצמה.

ו. אוה"ק א' רעט' הגיון הקודש קב - 'ההתעלות של אספקלריא המאירה היא מגלה את האורות העליונים בצורה בהירה כזו, עד שכל הציורים העולמיים שבכל הערכים התחתונים הם מזהירים בכל מילואם, ואינם מתטשטשים כלל, ומזה באה המדה הנפשית, שאין החושים והכחות הגופניים מתעלפים על ידי הופעת האורה הנבואית העליונה הזאת. ומכל מקום יש הבדל בין אותה האורה ובין מדת זיהרא עילאה דאדם הראשון בזה, שמצד אספקלריא המאירה, הגופניות נשארה קצת במעמדה, וממחציתו ולמטה נקרא איש, נאמר גבי משה. ומתוך כך פירש מן האשה. ומצד זיהרא עילאה דאדם הראשון מתעלה כל הגופניות כולה, אני אמרתי אלוקים אתם, ותפארת אדם לשבת בית נעשה למכון האורה האלוקית העליונה, עין לא ראתה אלוקים זולתך. ועל דבר זה בשרשו נסמית עינו של בלעם הרשע, רמה ירך בל יחזיון, ובל יראה גאות ד'